

Eduskunnan talousvaliokunnalle

Lausunto hallituksen esityksestä Hansel-nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain muuttamiseksi (HE 47/2019)

Eduskunnan talousvaliokunta on pyytänyt Hansel Oy:ltä lausuntoa Hansel-lain muuttamista koskevasta hallituksen esityksestä. Hansel kannattaa hallituksen esitystä.

1 Yhtiön tehtävien täsmentäminen

Lakiehdotuksessa esitetään Hanselin tehtäviin lisättäväksi hankintasopimuksiin liittyvän asiantuntijapalvelun tuottaminen, hankintatiedon käsittely- ja analysointipalvelut, hankintailmoitusjärjestelmän ylläpitäminen sekä kansainvälisiin yhteishankintoihin osallistuminen.

Hankintatiedon käsittely- ja analysointi

Hansel kannattaa lain 2 §:ään tehtäviä täsmennyksiä. Hankintatiedon käsittely- ja analysointipalvelut parantavat hankintayksiköiden mahdollisuuksia suunnitella, organisoida ja toteuttaa hankintoja entistä ammattimaisemmin. Hankintatiedon julkaiseminen on puolestaan parantanut hallinnon ja julkisten varojen käytön avoimuutta. Muutos mahdollistaa tiedolla johtamisen hankinnoissa sekä laajempien ja syvällisempien analyysien tuottamisen valtion ja kuntien viranomaisille. Myös hankintojen suunnitteluun liittyvää palvelua voidaan tarjota entistä täsmällisemmin uudella tietosisällöllä, kun asiakkaille voidaan tuottaa suunnitelmaluonnoksia historiatietoon perustuen

Hankintasopimukseen liittyvä asiantuntijapalvelu

Hansel kannattaa myös lakiin kirjattua mahdollisuutta avustaa asiakkaitaan sellaisten hankintasopimusten ylläpitämisessä, jotka on kilpailutettu Hanselin tuella. Hankintasopimukseen liittyvä asiantuntijapalvelu tarkoittaa käytännössä sopimukseen liittyvää neuvontaa sekä asiakkaan avustamista erilaisissa sopimuksen tulkinta- ja riitatilanteissa.

Kansainväliset yhteishankinnat

Hansel kannattaa myös mahdollisuutta osallistua kansainvälisiin yhteishankintoihin. Voimassaolevan Hansel-lain johdosta yhtiöllä ei ole ollut käytännössä mahdollisuuksia osallistua tällaisiin hankintoihin, sillä yhteistyössä toteutettavien hankintojen asiakaspiirin tulisi käytännössä kattaa osallistuvien hankintayksiköiden asiakkaat ja Hanselin asiakaspiiri on rajoitettu Hansel-laissa. Ehdotettu säännös mahdollistaisi osallistumisen rajat ylittäviin yhteishankintoihin eri maista tuleville asiakkaille.

Hankintailmoitusjärjestelmän ylläpito

Valtiovarainministeriö ja työ- ja elinkeinoministeriö ovat sopineet hankintojen ilmoitusjärjestelmän (Hilma) siirtämisestä valtiovarainministeriön ohjaukseen. VM on antanut järjestelmän kehittämisen Hanselin tehtäväksi. Hansel kannattaa muotoilua, jonka mukaan Hansel voi ylläpitää ja kehittää hankintojen ilmoitusjärjestelmää.

Hallituksen esityksen perusteluissa esitetään, että esityksellä ei ole vaikutuksia valtion vuoden 2020 talousarvioon ja että Hilman mahdollisesta jatkokehittämisestä sovitaan valtiovarainministeriön ja Hanselin kesken. Pidämme ehdottoman tärkeänä sitä, että Hilma rahoitetaan budjettivaroin ja rahoitus varmistetaan tarpeellisin säädöksin. Hanselilla ei ole mahdollisuuksia rahoittaa kehitys- ja ylläpitotyötä yhteishankintatoiminnon tuotoilla Hanselin perustehtävien kärsimättä. Hansel toimii non profit -periaatteella. Tämän lisäksi Hanselin omistajat ovat sopineet siitä, että Hanselin palvelumaksuja ja asi-
antuntijapalvelujen päivähintaa ei nosteta, joten yhteishankintasopimusten ja kilpailu-
tuspalvelujen tuotto käytetään kyseisten toimintojen aiheuttamien kustannusten katta-
miseen. Toisaalta hallituksen esityksen mukaan ilmoituskanavan käytön tulee olla mak-
sutonta. Hilman kustannuksia ei edellä esitetyn vuoksi ole mahdollista kattaa Hanselin
toiminnan tuotoilla, vaan ne on rahoitettava budjetista. Katsomme lisäksi, että kustan-
nusten kattaminen palvelumaksulla johtaisi muutenkin epäoikeudenmukaiseen tulok-
seen, sillä sopimusten suurimmat käyttäjät, kuten puolustusvoimat, maksaisi käytän-
nössä suuren osan kaikkien hankintayksiköiden ja yritysten käyttöön tarkoitetun ilmoi-
tusjärjestelmän kustannuksista.

Hansel on ottanut Hilmaan liittyvän kehitystyön vastaan, vaikka emme näe täysin on-
gelmatomaksi järjestelyä, jossa yksi hankintayksikkö vastaa kaikille hankintayksiköille
tarkoitettua ilmoitusjärjestelmän kehittämisestä ja ylläpidosta. Katsomme välttämättö-
mäksi, että Hanselin rooli liittyy ilmoituskanavan tekniseen kehittämiseen ja ylläpitoon,
mutta Hilman kehittämiseen liittyvät päätökset ja hallintotehtävät hoidetaan viranomai-
sessa, kuten hallituksen esityksessä esitetään.

2 Tiedonsaantioikeus

Lakiehdotuksen 3 a §:ssä ehdotetaan säädettäväksi hankintatietoon liittyvästä tiedon-
saantioikeudesta, joka liittyy hankintatiedon käsittelyyn ja analysointiin. Säännöksen
mukaan lain 3 §:n 1 momentissa tarkoitettujen hankintayksiköiden on salassapitosään-
nösten estämättä luovutettava laskutus-, tilaus- ja toimittajatiedot sekä tiedot hankin-
tamääristä, hinnoista ja hankintasuunnitelmista.

Kuntien ja lain 3 §:n 2 momentin mukaisten hankintayksiköiden oikeus luovuttaa han-
kintatietoja mahdollistaisi hankintadatan analysoimisen myös näiden yksiköiden osalta.
Tietojenluovutusosoikeus mahdollistaisi myös sen, että näille yksiköille voidaan tarjota
parhaalla mahdollisella tavalla hankintatoimen kehittämispalveluja.

Lakiehdotuksen 3 a §:n 1 momentin mukaan tietojenluovutusvelvollisuus ei koske jul-
kisuuslain 24 §:n 1 momentin 2, 5, 7, 8, 9, 10 ja 11 -kohtien mukaan salassapidettäviä
tietoja. Kannatamme ehdotettua rajausta tietojenluovutusvelvollisuuteen. Hankintatoi-
men analysoinnin kannalta ei ole välttämätöntä saada edellä mainittuja salassapidettä-
viä tietoja eikä näitä tietoja ole tarkoituksenmukaista käsitelläkään. Eräät lausunnon-
antajat ovat katsoneet, että tietojenluovutusvelvollisuuden ei tulisi koskea myöskään
liikesalaisuuksia. Koska ostolaskudatassa on runsaasti liikesalaisuuksia, kuten yksikkö-
hintoja, ja koska

liikesalaisuuksien käsitettä tulkitaan hyvin eri tavoin eri viranomaisissa, katsomme, että
liikesalaisuuksien rajausta johtaisi siihen, että julkaistavat tiedot olisivat olennaisesti liian
vaillinaisia eivätkä tuottaisi vertailukelpoista tietoa virastojen hankinnoista. Tietojenluo-
vutusvelvollisuuden rajausta ei siten tule ulottaa liikesalaisuuksiin. Liikesalaisuuksien
suoja turvataan salaamalla tiedot sekä yhdistämällä tiedot siten, että liikesalaisuudet
eivät paljastu.

Pidämme perusteltuina pykälän 3-5 momenteissa olevia salassapitovelvoitteita sekä tie-
tojärjestelmien suojaamisvelvoitteita.

3 Hanselin tehtävistä ja asemasta

Hansel Oy on julkisen sektorin yhteishankintayksikkö, joka vastaa yhteishankintojen toteuttamisesta valtiolle ja kunnille. Hansel tuottaa myös kilpailutuksiin ja hankintatoimen kehittämiseen liittyviä asiantuntijapalveluja. Kunnat ovat olleet Hanselin asiakkaita vuoden 2019 alusta lähtien lakimuutoksen tultua voimaan. Vuonna 2018 Hanselin yhteishankintasopimuksilla ja Hanselin asiantuntija-avulla kilpailutetuilla sopimuksilla tehtiin hankintoja noin 1,5 miljardilla eurolla. Hansel pyrkii tekemään hankinnat siten, että lopputulokset ovat vaikuttavia ja hankinnoissa on huomioitu vastuullisuusnäkökohdat. Valtionhallinnon yhteishankinnoilla on säästetty vuosittain arviolta yli 200 miljoonaa euroa. Yhteishankinnoilla on vähennetty myös hankintoihin liittyviä hallinnollisia kustannuksia ja vapautettu voimavaroja valtion viranomaisten ydintoimintoihin. Hankintojen keskittämällä on kyetty myös parantamaan hankintojen liittyvää kaupallista ja oikeudellista ammattitaitoa sekä vahvistamaan julkisen sektorin asemaa ostajana. Hansel noudattaa kilpailutuksissaan julkisista hankinnoista annettua lainsäädäntöä.

Helsingissä, 24.10.2019

Eija Kontuniemi
Lakiasiaainjohtaja
Hansel Oy